

Zsidó Ferenc

A SIKERSZERZŐ VISSZALÉP – MÁTÉ ANGI

Alig több mint öt évig tartó, dicsőségesnek mondható írói pályát tudhat magáénak Máté Angi¹. Bár előtte is voltak szórványos publikációi, főként meséi², igazából 2009-ben robbant be az irodalomba *Mamó* című könyvével, hogy 2015 februárjában már be is jelentse visszavonulását.

A 2009-es éve nagyon „zajosra” sikeredett: meséiért *Aranyvackor* megosztott első díjat kapott, megjelent a *Mamó* című (kis)regénye a kolozsvári Koinónia Kiadónál, amit a székelyudvarhelyi Erdély Magyar Irodalmáért Alapítvány Debüt-díjjal jutalmazott, a Transindex internetes portálnál pedig az *Év könyve* lett³; rövidesen Magyarországon is felfedezik, és megkapja a legjobb első prózakötetesnek járó *Bródy Sándor-díjat*. Felkapja a *Nők Lapja*, slágerszerzővé válik. Mondhatni a teljes magyarországi íróársadalom ünnepli, teljes mértékű az elfogadás és befogadás – ami egy erdélyi szerző esetén nem is annyira könnyű vagy egyértelmű.

Számos kortárs szerző üdvözli színre lépését, Lackfi János például így méltatja a *Mamót*: „Sok jó könyv jelenik meg manapság, ám ritka az olyan, amelynek a helye előre ott állna kitöltetlenül a magyar irodalom polcán. A *Mamó* ilyen szín a palettán. Csak most, hogy van, jövünk rá, mennyire hiányzott!”

2010-ben mesekönyve jelenik meg a Pozsonyi Pagony Kiadónál, *Volt egyszer egy* címmel, 2011-ben újabb mesekönyve a Cerkabella Kiadónál, *Ez egy susogó levél* címmel, amelyért megkapja a *Év Gyermekkönyve Díjat*. Ekkor „lecsap” rá a Magvető Kiadó, ahol egymás után két gyermekkönyve jön ki: a *Kapitány és Narancshal* 2012-ben, *Az emlékfoltozók* 2013-ban. Ezt követően már nincs újabb kötete, bár szórványosan

-
- 1 Máté Angi 1971-ben született Vajdahunyadon. 1990-ben érettségizett a székelyudvarhelyi Tamási Aron Gimnáziumban, majd ugyanott elvégezte a Benedek Elek Tanítóképzőt. 1993-tól óvónőként tevékenykedik (Székelyudvarhely, Kolozsvár, Budapest).
  - 2 A Kolozsváron megjelenő *Napsugár* gyermekirodalmi folyóiratnak rendszeres szerzője.
  - 3 Ugyanebben az évben Látó nívódíjat is kapott.

publikál, és gyermekirodalmi antológiában is felbukkan a neve. A szerkér még fut, de úgy tűnik, már csak a tehetetlenségi erő hajtja: a *Mamó* megjelenik francia, holland és bolgár fordításban, aztán Góli Kornélia és Mezei Kinga adaptációjában, *Csipke* címmel színre is viszik Kolozsváron, két évadban játsszák a darabot. A „szuszpansz” azonban érzékelhető, a kiadó vélhetően türelmetlen, az olvasó kíváncsi, így készít Darvasi Ferenc az uveghegy.com portál számára egy interjút⁴ Máté Angival, melyben elmélyülten beszélgetnek a *Mamó* fogadtatásáról, a mesék születéséről, stb. Az interjúkészítő egy adott ponton arra kérdez rá, hogy spontán vagy tudatos szerzőnek tartja-e magát, válaszul Máté Angi tesz egy olyan kijelentést, ami arra enged következtetni, hogy alkotói válsága már régóta tart (tehát az írói életpálya nettóiban még kevesebb, mint öt év): „Én már nem is emlékszem, Feri, hogy mit is csinálok, amikor írok, milyen is az. Két és fél éve nem írtam semmit.” Amit a folytatásban mond, abból talán azt is ki lehet következtetni, mi az oka az elhallgatásnak: „A meséknél gyakran volt az, hogy valami elem bukkanó tárgy, mozdulat, alak indította a történetet, kintről és bentről is történhetett. A *Mamó* más volt, ott tőlem független módon teremtődött meg két hét alatt az egész történet, és én csak álltam és néztem, és írtam, csak egy félvezető voltam, dióda vagy mi. Eléggé vicces-misztikusan hangzik, ugye?” Vélhetően hovatovább úgy érezhette a szerző, hogy ez a misztikus dióda-állapot csak egyszer adatik meg az életben. Az interjúkészítő visszaüt a szerző egy korábbi kijelentésére, miszerint nem is tartja magát igazi írónak, azt firtatva, hogy akkor mégis minek tartja magát. A válasz lakonikus: „Hát én sem tudom, minek hívják az ilyen valakit, mint én. Akinek néha megadatott, hogy írjon, tán olyan vagyok.”

Aztán, amikor a hogyantovábbokra kerülne a sor, jön a slusszpoén, ami az interjú készítőjét is meglepi, vissza kell kérdeznie, hogy jól hallja-e, amit hall. Idézem: „Már nem hiszem, hogy írnék valaha, úgy érzem, a személyes *Mamó* után jövő mesék bezárultak az ismét személyes *Az emlékfoltozók*kal: körbeértem magamat, és ez így jól van. Nincs bennem feszültség, a két és fél év alatt elfogadtam, hogy ez most így tud történni. Én már a türelmen is túl vagyok. Aki türelmes, az még

---

⁴ „Néha megadatott, hogy írjak” (Beszélgetés Máté Angival) www.uveghegy.com. 2015. 02. 08. (Utolsó letöltés időpontja: 2024. 08. 23.)

valamit vár. Türelemmel. Én nem várok semmit. (...) Nem lesz következő könyv, Feri.”

A bejelentést komolyan gondolta a szerző, azóta nem publikál (bár a kiadói újrakiadásokkal életben tartják a nevét, a *Mamó*nak például a harmadik kiadása kapható), életének ezt a fejezetét teljesen lezárta. Nem tudni, volt-e valamilyen külső körülmény, negatív esemény, ami erre a döntésre kényszerítette, vagy csak ez, amire az interjúban utal, hogy alkotóilag „kimerült”, amit akart, mindent megírt. Mindenesetre sokatmondó, hogy amikor megkerestem egy levélben, hogy a szárhegyi író táborban félbemaradt író pályákról beszélgetünk, ő is fókuszba került, és szeretnék pár kérdést feltenni visszavonulása okairól és körülményeiről, kedves volt, de szűkszavú, jelezvén, hogy teljesen lezárta és elhagyta az írást, ezért gondolkodni, beszélni sem akar/tud róla.

Ez aztán a huszárvagásos pályaelhagyás! Eredeti, akár az egész rövid írói pálya. Melyről még azt sem mondhatjuk, hogy torzóban maradt, mert lehet, hogy így kerek, ezekkel a művekkel. Spekulációkba nem szeretnék bocsátkozni, de egy élete derekán álló szerzőről van szó, tehát van esély, hogy „meggondolja magát”, de ha mégsem teszi, akkor sem lehet hiányérzetünk. A *Mamó* egyértelműen nagy mű, de meséi is kitűnnek újszerűségükkel, eredetiségükkel.

A továbbiakban az alaplémnek számító *Mamó*t veszem kissé górcső alá, hisz ez a szerző origója, hivatkozási alapja. Miért is tudott „berobbanni” ezzel a könyvvel Máté Angi az irodalmi életbe? Mert az újdonság erejével hat. Élményből nőtte ki magát, fokozottan személyes indíttatású: a szerző gyerekkorának egy szakaszát szublimálja irodalmi absztrakcióvá. „Mamóban magamat írtam, teljesen magamat, ezért is nehéz róla beszélnem” – mondja Máté Angi a könyvről, kijelentése pedig az irodalom működésének lényegére is rávilágít: beszélni nehéz róla, de megírni meg lehetett. („Nem mondhatom el senkinek, / elmondom hát mindenkinek.”)

Egy árva kislány sivárnak tűnő világa bontakozik ki a könyv lapjain, az őt nevelő nagymama szótlán mogorvasága, a gyöngéd játékoság hiánya mégsem síró-könyvet szült. Nem, elsősorban azért, mert az eseményeket a hatéves kislány szemével látjuk, egy hatéves kislány pedig még nem tragédiázik, csupán néz, figyel és értékel, az értékelések pedig gyermekien eredetiek, naivak, ez pedig feloldja a téma komorságát. Besegít ebbe a nyelvezet is, ami jellegzetesen gyerekszáji. A könyv „magába nyeli” az olvasót, és ezért legalább annyira felelős a nyelvezet,

mint a történetfűzés. Ilyen mondatokat találunk a könyvben: „Tolakodtam apró fejemmel be a világba, hadd tartozzam őhozzá”; vagy: „Mamó ült, de ha ült is, mintha állt volna, ha nem is ő, de benne a dolgozás”; vagy: „havak voltak fenn, havak voltak lenn, köztük lógtak, kéményektől fogva, puffos füstcsikokon a házak”. Űdék ezek a mondatok, a történetet is azzá teszik, amit megszövegeznek. Ezért van az, hogy az olvasó Mamót az összes gorombasága ellenére sem ítéli el, a kislányt sem sajnálja túlságosan, inkább csak szurkol neki. Elmondható tehát, hogy a szerző eltalálta a témának megfelelő hangnemet, így elkerüli a sziruposság és a moralizálás csapdáját egyaránt.

Apró mozaikokból felépülő, laza szövésű szöveg ez; élménypróza, tényleges cselekmény helyett csak fragmentumokkal, epizódokkal találkozunk, a végén mégis jó helyre kerül a pont, a kép összeáll. A főszerepben egy olyan kislányt látunk, aki kevés magyarázatot kap a világ működésére nézve (visszatérő motívum, hogy Mamó milyen keveset beszélt), így arra kényszerül, hogy ő értelmezzen, magyarázzon magának jelenségeket. Végeredményben ezek a világértelmezési kísérletek alkotják a könyv gerincét.

A műfaji besorolással némi problémám van, regénynek nem igazán nevezném – bár annak van titulálva. Inkább a prózafűzér, esetleg kisregény műfajmegjelölés illik rá (terjedelme alig 100 oldal).

A kötet populáris, a szó jobbik értelmében, például úgy, hogy az olvasónak lehetőséget ad az azonosulásra és elutasításra (ilyen szempontból klasszikus, „együttműködő” könyv), s közben nyelvi csemegékkel szórakoztat. Azt mondhatnánk, ez a biztos recept az irodalmi sikerhez. Éreztük már a megjelenésekor is⁵, hogy nem mindennapi könyvről van szó. Szenzáció lett belőle, s bár számomra minden szenzáció (még ha az irodalmi is) gyanús, a *Mamó* esetében nem üres lufi ez, hanem igazi tartalom van mögötte. Nagy mű, egyértelműen, Móricz Zsigmond *Árvácskájához* mérhető.

És akkor itt van újra a mindnyájunkat nyugtalanító kérdés: Miért lép vissza valaki, aki sikeres? Akit elkényeztetett a szakma, az olvasók? Több olyan elhallgatásról tudunk, melynek háttérében frusztrációk, kudarcok állnak, de Máté Angi esetében szó sincs ilyesmiről. Ezért különleges ő, mindenestül: könyveivel, retirálásával, hiányával.

---

5 Jómagam a *Székelgyűjtemény* 2010/9. számában írtam recenziót róla.